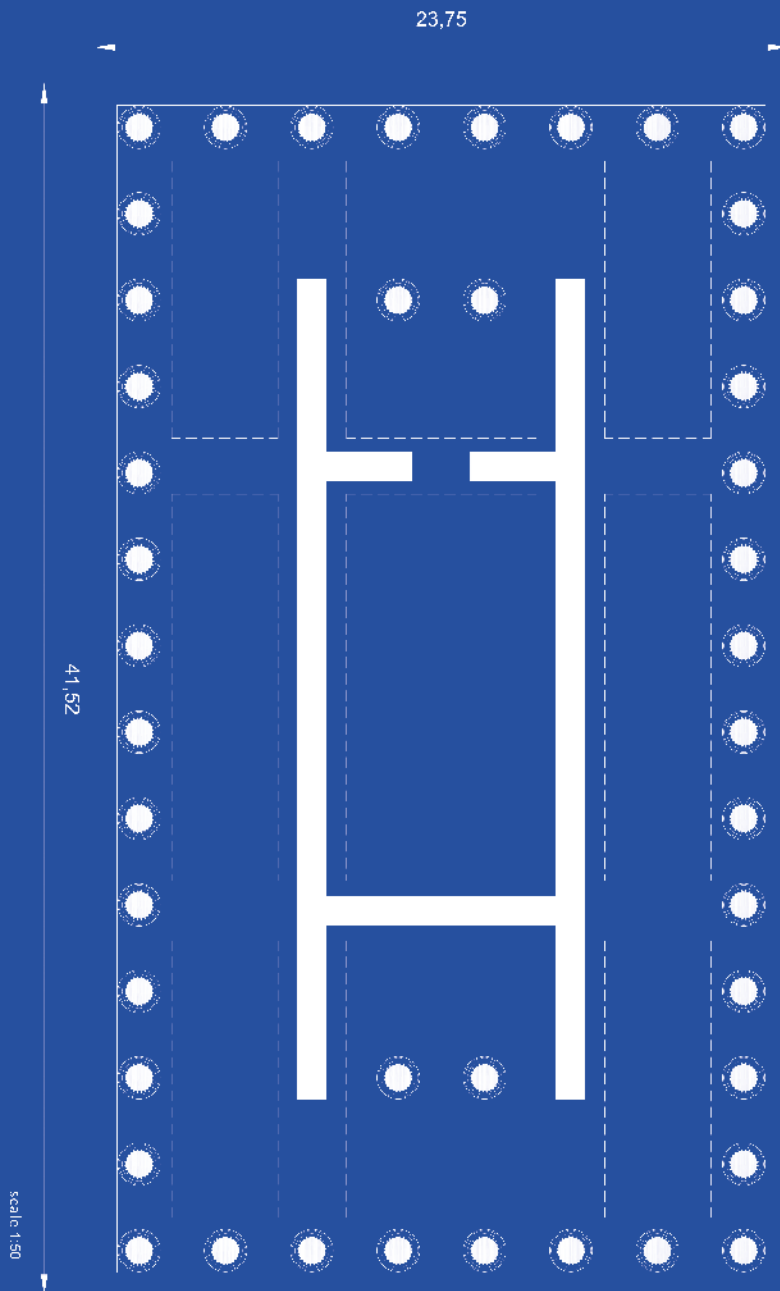

ΑΡΧΑΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Μάνθα Ζαρμακούπη

Αυτό το τεύχος είναι αφιερωμένο στην αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή αρχιτεκτονική.

Το αφιέρωμα ανοίγει με συνέντευξη του JEAN-CHARLES MORETTI, Διευθυντή Έρευνας στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών στη Γαλλία (CNRS) και διευθυντή ανασκαφών στη Δήλο, ο οποίος μας αποκαλύπτει την πολύπλευρη δράση του στον χώρο της αρχαίας αρχιτεκτονικής.

Στην ενότητα *Ελλάδα εκτός Ελλάδος* παρουσιάζουμε τον αρχαιολογικό χώρο της Τέω στην Τουρκία, μιας ιωνικής πόλης στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας. Τα τελευταία 13 χρόνια οι ανασκαφές υπό τον MUSA KADIOĞLU (Πανεπιστήμιο της Άγκυρας) έχουν προσφέρει σημαντικά στοιχεία για την αρχιτεκτονική αυτής της πόλης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν αυτά που αφορούν τον ναό του Διονύσου τον οποίο, όπως μας λέει ο Βιτρούβιος, σχεδίασε ο Ερμογένης κατά την Ελληνιστική περίοδο.

Η ΜΑΝΘΑ ΖΑΡΜΑΚΟΥΠΗ, στην ενότητα *Αρχαιολογικός Χώρος*, παρουσιάζει το διευρυμένο οικοδομικό πρόγραμμα του Αδριανού στην Αθήνα. Αναλύει τον τρόπο με τον οποίο τα αδριανικά κτίρια υιοθέτησαν το λεξιλόγιο της κλασικής αρχιτεκτονικής, από τη μια πλευρά, και μετασχημάτισαν το αθηναϊκό τοπίο, από την άλλη. Αναδεικνύονται έτσι οι τρόποι με τους οποίους ο Αδριανός οικειοποιήθηκε την κλασική ελληνική αρχιτεκτονική παράδοση στο κέντρο της γένεσής της.

Τα άρθρα του αφιερώματος πραγματεύονται την αρχιτεκτονική ως προϊόν τεχνολογικών, κοινωνικών, οικονομικών και ευρύτερα πολιτισμικών συνθηκών και αντιπροσωπεύουν τις νέες τάσεις στον χώρο μελέτης της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής αρχιτεκτονικής.

Την οικοδομική σύνθεση της ιωνικής ζωφόρου όπως επίσης και τη δομή και οικοδόμηση του Σηκού του Παρθενώνα εξετάζει η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΜΑΝΙΔΑΚΗ, η οποία προτείνει την ύπαρξη εσωτερικής ζωφόρου, πιθανόν διακοσμημένης. Αναλύει τη φωτεινότητα του εσωτερικού του σηκού και διερευνά την πιθανότητα ο φωτισμός των πλάγιων κλιτών μέσω δύο παραθύρων στον ανατολικό τοίχο — τα οποία βρίσκονταν σε ύψος μεγαλύτερο των 7 μέτρων από το δάπεδο — να εξυπηρετούσε την ανάδειξη των ανάγλυφων μορφών της προτεινόμενης διακοσμημένης ζωφόρου.

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΡΤΖΕΛΛΗΣ επικεντρώνεται στον ψευδοδίπτερο ιωνικό διπλό εν παραστάσι ναό στο ιερό του Μέσσου στη Μυτιλήνη — ο οποίος αποτελεί το αρχαιότερο παράδειγμα εφαρμογής της ψευδοδίπτερης κάτοψης σε ιωνικούς ναούς και το μοναδικό μνημείο με πραγματική ψευδοδίπτερη κάτοψη στον σημερινό ελλαδικό χώρο — για να αναδείξει το πώς τροποποιήθηκε η μορφή και ο σχεδιασμός του κλασικού ιωνικού ναού στην Υστεροκλασική περίοδο. Ο συγγραφέας μάς επισημαίνει ότι κατά τον Βιτρούβιο εφευρέτης της ψευδοδίπτερης κάτοψης υπήρξε ο Ερμογένης, ο οποίος όμως εργάστηκε στα τέλη του 3ου-αρχές του 2ου αιώνα π.Χ., ενώ ο ναός του Μέσσου έχει χρο-

νολογηθεί από τις αρχές του 4ου αιώνα π.Χ. έως και την εποχή του Ερμογένη.

Μια νέα ανασύσταση της οικοδομικής ιστορίας του Τελεστηρίου της Ελευσίνας κατά τον 6ο και 5ο αιώνα π.Χ. — το οποίο αποτελεί τον κύριο ναό του Ιερού της Δήμητρας και της Κόρης και στο εσωτερικό του οποίου λάμβανε χώρα κάθε χρόνο η κεντρική τελετή των περιφήμων Μυστηρίων — παρουσιάζει η ΙΟΥΛΙΑ ΚΑΟΥΡΑ. Η νέα αυτή ανασύσταση διαλευκαίνει τις κατασκευαστικές πρακτικές που εφαρμόστηκαν ώστε να διασφαλιστεί η συνέχιση των λατρευτικών τελετουργιών εν μέσω εντατικής οικοδομικής δραστηριότητας στην Ελευσίνα. Ενώ η πρακτική που διαπιστώνεται στο Τελεστήριο είναι μάλλον μία ειδική περίπτωση στο σύνολό της — λόγω του μεγέθους του κτιρίου —, η Ιουλία Καούρα, με αφετηρία αυτήν, προτείνει μια νέα μεθοδολογική προσέγγιση της αρχιτεκτονικής των ελληνικών ιερών που εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους συμβιβαζόταν η λατρευτική πράξη με την ενίοτε εντατική οικοδομική δραστηριότητα.

Ο CHAVDARTZOCHEV εστιάζει στην αρχιτεκτονική του τύμβου Σταροσέλ στους πρόποδες του βουνού Σρέντνα Γκόρα, περίπου 200 χλμ. βόρεια των ακτών του Αιγαίου, στη Βουλγαρία. Ο τάφος του Σταροσέλ αποτελεί έναν από τους πολλούς που κατασκευάστηκαν στη Θράκη κατά τα τέλη του 4ου-αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. και, ενώ ανήκει σε μια ομάδα θολωτών τάφων τυπικών στην περιοχή, είναι το πρώτο θρακικό μνημείο που προσφέρει τόσο σαφή εικόνα της διαδικασίας υβριδισμού οικοδομικών παραδόσεων, η οποία κατέληξε να καθορίσει την ελληνιστική αρχιτεκτονική.

Την ιστορία του σκηνικού χώρου στην Ιωνία μετά την Κλασική περίοδο έως και την Ύστερη Αρχαιότητα παρακολουθεί η JEANNE CAPELLE. Ιδιαίτερα την απασχολεί το πώς τα ελληνιστικά λίθινα θέατρα προσαρμόστηκαν κατά την Αυτοκρατορική περίοδο και την Ύστερη Αρχαιότητα προκειμένου να φιλοξενήσουν τα νέα ρωμαϊκά θέατρα.

Τέλος, η ΣΤΕΛΛΑ ΣΚΑΛΤΣΑ μελετά την παγιοποίηση της αρχιτεκτονικής του Γυμνασίου στο τελευταίο τρίτο του 4ου αιώνα π.Χ. και τη συσχετίζει με την αποκρυστάλλωση του *περιστυλίου* ως αρχιτεκτονικού τύπου και του *ξυστού* ως αρχιτεκτονικής μορφής. Όπως εξηγεί η συγγραφέας, η μνημειοποίηση του γυμνασίου έγκειται αφενός στο μέγεθος του συγκροτήματος και, αφετέρου, στην οριστικοποίηση της αρχιτεκτονικής μορφής του περιστυλίου με την πλαισίωσή του από χώρους κατάλληλα διαμορφωμένους για να στεγάσουν συγκεκριμένες λειτουργίες, καθώς και στην παγίωση της αρχιτεκτονικής μορφής του ξυστού ως μιας στενόμακρης στοάς μήκους ενός σταδίου, σε άμεση γειτνίαση με την παλαιόστρα.